

osobni rad i udruživanje individualnih poljoprivrednika u sr hrvatskoj

rudolf mažuranić

uvod

—> Vrijeme poslije donošenja Ustava Jugoslavije iz 1974. karakteristično je po općim nastojanjima za uspostavljanje takva privrednog sustava čija bi reprodukcija trebala rezultirati višim stupnjem integriranosti ukupne privrede. Za takav proces u društvenoj privredi stvorene su solidne pretpostavke.

88

Kako uz privredu temeljenu na društvenim sredstvima za proizvodnju postoji u nas i privreda privatnog sektora (rad radnika sredstvima u privatnom vlasništvu), u kojoj važno mjesto zauzima individualni poljoprivredni sektor, interesantno je razmotriti proces udruživanja poljoprivrednika međusobno i s radom radnika društvenim sredstvima u udruženom radu. U Hrvatskoj su u tom pogledu prisutne već uobličene tendencije od kojih neke, značajnije u ovom kraćem istraživanju, ističemo.

individualni poljoprivredni sektor u suvremenom zakonodavstvu Jugoslavije

Osim republičkih zakona o udruživanju poljoprivrednika koje su prije 1974. donijele pojedine republike, u Jugoslaviji se, od godine 1960. na normativnom području, zadržavanje nije poklanjala potrebna pažnja. To je još više pogodovalo stihijnosti kretanja u procesu reprodukcije individualnog sektora poljoprivrede i agrara općenito.

Društvenim dogovorom republika i pokrajina iz godine 1973. o razvitku agroindustrijskog kompleksa Jugoslavije, ovom se pitanju poklanja veća pažnja, pa se, pored ostalog, i na području zakonodavstva sve više obuhvaća uređivanje odnosa u individualnom poljoprivrednom sektoru. Tome su osnovni doprinos dale javne rasprave o ustavnim amandmanima koji su dani na tada važeći Ustav SFRJ, u kojima je bio posebno interesantan amandman 10 — tzv. »seliački amandman«.

Ustavom SFRJ iz 1974. prvi put se u socijalističkom razvitku Jugoslavije detaljnije uređuje materija iz ovog područja. To je bilo nužno i moguće uraditi u sklopu reguliranja ukupnih odnosa u udruženom radu, bez obzira na vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju, jer je u jugoslavenskim uvjetima privatni sektor objektivno sastavni dio cjeline udruženog rada i izvan toga zajedništva njegova je egzistencija gotovo nemoguća, odnosno ne može dati one društveno-ekonomske učinke koje daje u tom zajedništvu.

Stoga je Ustavom, na području individualnog sektora, regulirano pitanje njegova društveno-ekonomskog položaja odredbama o načinu, ciljevima i organizacijskim oblicima udruživanja individualnih poljoprivrednika, o udruživanju rada i sredstava individualnih poljoprivrednika u međusobnim odnosima i u odnosima s društvenim sektorom privrede, odnosno s radnicima u udruženom radu, dohodovnih odnosa i dr.¹⁾ Ova su pitanja detaljnije razrađena u Zakonu o udruženom radu te u republičkim zakonima o udruživanju poljoprivrednika.²⁾

oblici organiziranja poljoprivrednika

Zakonom o udruženom radu definirani su na osnovi ustavnih postavki svi temeljni oblici organiziranja individualnih poljoprivrednika međusobno i s radnicima u udruženom radu.

Prema tim odredbama poljoprivrednici mogu udruživati svoj rad, zemljište, sredstva rada, odnosno druga sredstva u svom vlasništvu, međusobno i s radom radnika društvenim sredstvima u poljoprivredne zadruge, osnovne organizacije kooperanata i druge oblike udruživanja poljoprivrednika. Osim ovih oblika organiziranja, poljoprivrednici se mogu i ugovorno neposredno povezivati i surađivati s poljoprivrednim zadrugama, organizacijama udruženog rada i drugim oblicima udruživanja poljoprivrednika.

Naravno, akt udruživanja i izbor oblika udruživanja temelje se na dobroj volji poljoprivrednika za koju treba stvarati pretpostavke na području društveno-ekonomskih prednosti koje poljoprivrednik može ostvariti u procesu udruživanja. Prema riječima E. Kardelja, individualni su poljoprivrednici »(...) potpuno slobodni u odlučivanju o tome da li će svoj rad organizirati u okviru sopstvenog poljoprivrednog gazdinstva ili će se preko zadruga i sličnih organizacija povezivati, surađivati i uključivati u sistem samoupravnog udruženog rada. Isto tako, zemljoradnik slobodno odlučuje i o oblicima udruživanja svog rada, zemljišta i sredstava rada i drugih sredstava sa radom i sredstvima radnika u samoupravnom

1) U Ustavu SFRJ problematika udruživanja poljoprivrednika regulira se članovima 61—63, a u ZUR-u članovima 5, 8, 31 i u posebnom poglavlju članovima 275—300.

2) Dosad je većina republičkih zakona o udruživanju poljoprivrednika već donesena.

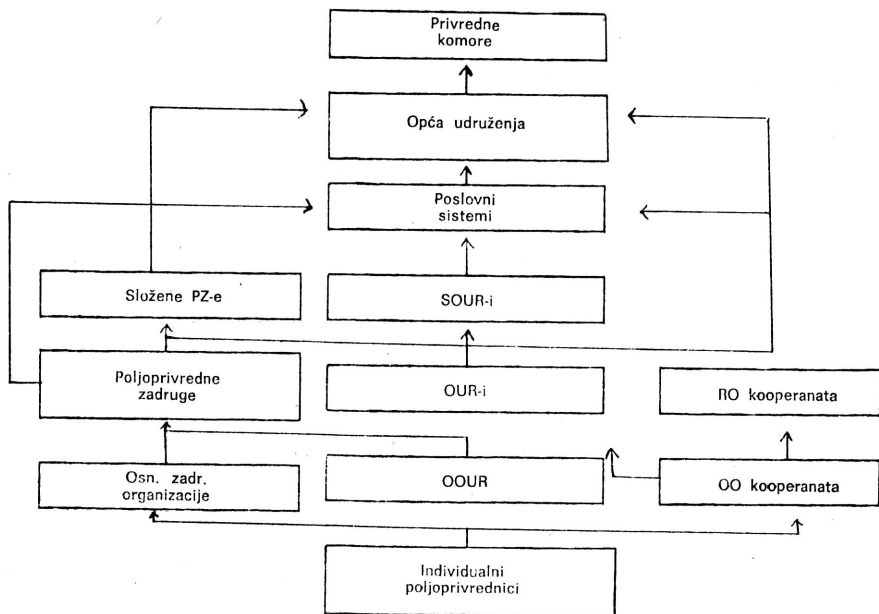
udruženom radu. Nitko zemljoradnika ne može prinuditi na udruživanje, ali njemu mora biti jasno da će materijalne posljedice svoje odluke sam i snositi.«³⁾

Izborom bilo kojeg od oblika udruživanja poljoprivrednik stvara elementarnu pretpostavku za širi proces svoga udruživanja u cjelinu udruženog rada. Naime, zadruga, osnovna organizacija kooperanata ili bilo koji drugi oblik udruživanja instrument su udruženih poljoprivrednika (njih samih ili zajedno njih i radnika s kojima stvaraju takve organizacije) za rješavanje međusobnih odnosa u takvoj organizaciji i izvan nje, sa cjelinom udruženog rada. Prema tome, organiziranje npr. u zadrugu predstavlja tek početak udruživanja i početni čin organiziranja u inače vrlo razvijenoj organizacijskoj strukturi organiziranja cjeline udruženog rada, što se može uočiti i iz dijagrama 1 izrađenog na osnovi ZUR-a i ZUP-a Hrvatske.

Dakle, udruživanjem u jedan od oblika »osnovnog« organiziranja, poljoprivrednik stvara pretpostavku za ulazak u složenu strukturu ukupnog organiziranja udruženog rada. Pri tome su neodrživa shvaćanja kojih još u praksi ima da su neki od oblika organiziranja u toj strukturi društveno i politički prihvatljiviji, a neki manje prihvatljiviji, odnosno da su jedni »više« a drugi »manje« socijalistički. Često se u praksi misli upravo na poljoprivredne zadruge i druge oblike organiziranja poljoprivrednika kao takve organizacije koje su »nužno zlo«, pa u nekim sredinama ima i neustavnog ponašanja prema pitanjima organiziranja sela.

Dijagram 1

Način uključivanja poljoprivrednika u cjelinu udruženog rada

3) E. Kardelj: **Slobodni udruženi rad**, brionske diskusije, Beograd, Radnička štampa, 1978, str. 206 i 207.

Iako su Ustavom u tom području raščišćene sve dileme, a društveno-političke organizacije (od republika do federacije) u više su navrata također donosile zaključke za praktično ponašanje svoga članstva, ipak se time nismo oslobodili monopolističkog držanja pojedinih privrednih segmenata i drugih devijacija. To ilustrira i nekoliko očitih tendencija u udruženom radu. Naime, ne može se zanemariti činjenica da se u organiziranju poljoprivrednih zadruga (PZ) i osnovnih organizacija kooperanata (OOK) npr. u Hrvatskoj radi svojevrsna podjela. Postoji tendencija da se na području djelovanja poljoprivrednih kombinata osnivaju kao osnovni oblik organiziranja ili osnovne organizacije kooperanata — ili organizacije udruženog rada poljoprivrede (OURP) u koje se želi direktno organizirati poljoprivrednike kroz radne jedinice a bez osnovnih organizacija. Tamo gdje su formirane, osnovne organizacije kooperanata ne udružuju se u radnu organizaciju kooperanata (ROK) nego u organizaciju udruženog rada poljoprivrede koju, kao oblik organiziranja, uporno nameću stručne službe i majoritetne strukture — iako je ZUR-om predviđeno da se osnovna organizacija kooperanata udružuje u radnu organizaciju kooperanata. Nadalje, gotovo da nema primjera da se na teritoriju djelovanja dosadašnjih kombinata organiziraju osnovne zadružne organizacije i zadruge, iako je značajan broj sela bez potrebne organizacije. Pojedinci nastoje biti »na liniji« izjavama da su oni za kombinat kao društveni sektor, što pokazuje koliko nisu za provedbu Ustava, jer poslije takvih svojih izjava ništa ne čine da se selo organizira u bilo koji od Ustavom predviđenih oblika organiziranja.

I u Hrvatskoj, kao i u drugim republikama bile su jake tendencije prije Ustava i ZUR-a da se likvidiraju preostale zadruge i da se pripoje različitim OUR-ima (trgovinama, ugostiteljstvu, PIK-ovima itd.). Zakonom o udruživanju poljoprivrednika Hrvatske (1973) takvi su postupci izričito zabranjeni. ZUR-om je dana mogućnost da se poljoprivredne zadruge mogu, pod određenim uvjetima i po određenom postupku, transformirati u druge oblike organiziranja, što se posebno razrađuje u Zakonu o udruživanju poljoprivrednika Hrvatske (1978). Međutim, tim se zakonom isto tako omogućuje transformiranje drugih oblika organiziranja u poljoprivrednu zadrugu i osnovnu zadružnu organizaciju. Ovakav je pristup temeljen na Ustavom utvrđenim odnosima u udruženom radu u kojima je zajamčen ravnopravan status odgovarajućih stupnjeva organiziranja udruženog rada. A kako je društveno-politička intencija, kao izraz objektivnog pristupa u organiziranju sela, da seoska privreda postane sastavni dio privrede udruženog rada, kao ravnopravan faktor, normalno je da se ovako postupilo u ovom zakonu.⁴

Naime, odredbe ZUR-a ne daju osnove za sektaški odnos prema organizacijama u koje se organiziraju individualni poljoprivrednici, nego se, naprotiv, ističe ravnopravnost i dobrovoljnost u izboru

4) Zakon o udruživanju poljoprivrednika SRH usvojen je na odvojenim sjednicama Vijeća udruženog rada i Društveno-političkog vijeća Sabora SRH, 20. rujna 1978.

organizacijskih oblika.⁵⁾ Osim toga, podržavanjem takvih odnosa prema poljoprivrednicima ujedno bi se podržavao sektaški odnos i prema radnicima u udruženom radu, što je također neodrživo, jer ustavna prava radnika i sve drugo temeljena su na istim načelima, bez obzira na mjesto i oblik organiziranja radnika.

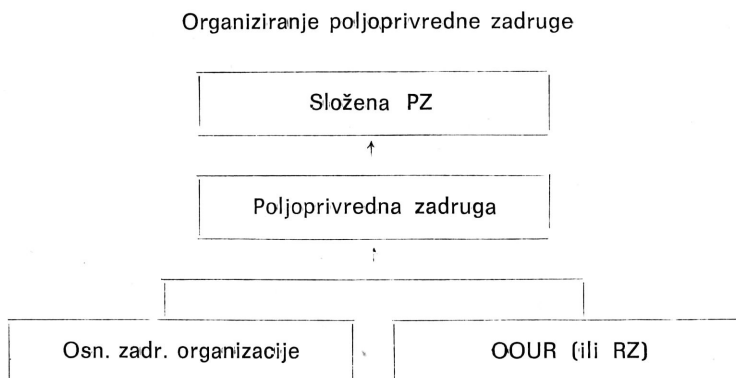
Stoga je trebalo razbiti i drugo shvaćanje u nekim sredinama da je zadržna organizacija takav instrument seljaka kojim će se reproducirati odnosi gazde i sluge, s tim da bi gazdu predstavljali poljoprivrednici a sluge stručni radnici u organizaciji.

oblici organiziranja poljoprivrednika kao instrument njihova uključivanja u cjelinu udruženog rada

Ustavom je statusno široko definirana zadržna organizacija uopće, tako da je u njoj moguće uspješno reproducirati sve realne odnose za kojima postoji interes (a to se u praksi već i događa). Tako je npr. poljoprivredna zadruga definirana kao vrlo fleksibilan samoupravni i organizacijski mehanizam koji je široko otvoren u pogledu opsega i sadržaja. To je bilo neophodno uraditi, jer se u zadrugi susreću i reproduciraju različiti interesi, više nego inače u pojedinim drugim oblicima organiziranja udruženog rada.

Stoga je omogućeno da se zadruga organizira po različitim stupnjevima složenosti, ovisno o veličini i složenosti interesa koji se u konkretnoj situaciji ostvaruju. Tako se u praksi konstituiraju zadruge u spektru složenosti od monotipne do složene zadruge, što se može vidjeti iz dijagrama 2.

Dijagram 2

5) Riječ je o slijedećim odredbama:

»Poljoprivrednici i drugi radni ljudi koji, obavljajući djelatnost osobnim radom sredstvima rada u vlasništvu građana, svoj rad i sredstva rada udružuju u zadruge ili druge oblike udruživanja ili se neposredno ili preko zadruge povezuju u proizvodnji ili prometu s organizacijom udruženog rada i s njom trajnije surađuju, imaju na osnovi svog rada društveno ekonomski položaj i prava, obveze i odgovornosti kao i radnici u organizacijama udruženog rada, zavisno od stupnja udruženosti rada i sredstava te svog doprinosa ostvarivanju i povećavanju dohotka« (čl. 8. st. 1).

»Poljoprivredna zadruga ima u načelu položaj, prava obveze i odgovornosti organizacije udruženog rada« (čl. 278).

»Osnovna zadržna organizacija u sastavu poljoprivredne zadruge ima u načelu položaj, prava, obveze i odgovornosti osnovne organizacije, u skladu sa zakonom« (čl. 279 st. 4).

»Osnovna organizacija kooperanata ima u načelu položaj, prava, obveze i odgovornosti osnovne organizacije« (čl. 292 st. 2).

Dakle, ovisno o stvarnom stanju na pojedinom području osnivaju se ili konstituiraju zadruge:

- a) poljoprivredna zadruga bez osnovnih zadružnih organizacija, bez osnovnih organizacija udruženog rada (radnici), a s radnom zajednicom;
- b) poljoprivredna zadruga bez OOUR-a, a s jednom ili više OZO-a, te s radnom zajednicom;
- c) poljoprivredna zadruga s jednim ili više OOUR-a, s jednom ili više OZO-a i s jednom ili više radnih zajednica.

Poljoprivredna se zadruga dakle, bez obzira na složenost organiziranja, može udružiti u složenu poljoprivrednu zadrugu, sa ili bez radne zajednice.

Analogno procesu udruživanja OOUR-a u udruženom radu, i u složenoj zadruzi moguće je udruživanje OOUR-a u radnu organizaciju koja ostaje u sastavu složene zadruge; ili se, po zakonu utvrđenom postupku izdvaja u radnu organizaciju koja se, ako za to ima interesa, udružuje u druge složene organizacije udruženog rada.

Zakonima utvrđen način i sadržaj konstituiranja zadruge daje očito široke mogućnosti za udruživanje rada, sredstava i zemljišta kako između samih poljoprivrednika tako i sa sredstvima i radom radnika u udruženom radu, s tim da je zadruga tek stupanj u lancu udruživanja u cjelini udruženog rada.

Zadruga je, moglo bi se tako reći, osnovni instrument poljoprivrednika za organizirano učešće u jedinstvenom procesu reprodukcije jugoslavenske privrede, a na principu jednakosti sa svim drugim udruženim organizacijskim oblicima te privrede. To je osnovica samoupravljanja i ostvarivanja Ustavom zajamčenih dohodovnih odnosa na temelju individualnog i zajedničkog rada poljoprivrednika i radnika.

Na području djelovanja društvenog sektora poljoprivrede, trgovine, ugostiteljstva, prehrambene industrije i drugih, u organizacijama udruženog rada mogu se konstituirati osnovne organizacije kooperanata. Naime, prema odredbama ZUR-a mogu ih organizirati poljoprivrednici »sami ili zajedno s radnicima u udruženom radu«.⁶⁾ Iz takve formulacije jasno se vidi uloga i važnost OOK-a, prema kojoj taj organizacijski oblik po svojim ciljevima i sadržaju rada nema ni manju ni veću ulogu od osnovne zadružne organizacije (OZO), odnosno od zadruge.

U izboru organizacijskog oblika ne smije se špekulirati s većim ili manjim pravima udruženih poljoprivrednika i radnika. Zakonom omogućeni oblici organiziranja moraju biti predmet slobodnog odlučivanja i konačnog izbora samih poljoprivrednika i zainteresiranih radnika. Pri tom uvijek valja voditi računa o racionalnosti u postupku organiziranja u procesu rada kao o osnovnom načelu iz Ustava i ZUR-a.

6) Zakon o udruženom radu. čl. 292 st. 1.

Normalna je pojava da se putem osnovnih organizacija udruženog rada za kooperaciju sada osnivaju osnovne organizacije kooperanata. One bi trebale preuzeti odgovornost za racionalno korištenje svih ekonomskih resursa sela na području kojega djeluju. Stoga je neodrživo nastojanje pojedinih sredina da se osnovne organizacije kooperanata konstituiraju kao specijalizirane organizacije za svaki pojedini proizvod (pšenica, kukuruz, uljarice, šećerna repa itd.). Takva je alternativa očito neracionalnija. No to ne znači da one ne mogu biti više ili manje specijalizirane, ovisno o proizvodnoj orijentaciji područja na kojemu takve osnovne organizacije kooperanata djeluju.

Dakle, strukturalni profil poslovne aktivnosti OOK trebalo bi da odgovara strukturi privređivanja poljoprivrednog područja na kojemu djeluje osnovna organizacija kooperanata, pa se time po sadržaju ekonomske aktivnosti izjednačuje s poljoprivrednom zadrugom. Za što se odlučiti — trebalo bi utvrđivati elaboratom o društveno-ekonomskoj opravdanosti ili osnovici udruživanja.⁷⁾

Polazeći upravo od elemenata racionalnosti, 30. sjednica Predsjedništva CK SK Hrvatske (8. 12. 1975) pored ostalog, zaključila je, da u organiziranju sela treba polaziti od realnog programa društveno-ekonomskog razvitka sela koji je moguće ostvariti — to je polazna osnova za izbor načina i oblika organiziranja da bi se takav program uspješno ostvarivao. To se, međutim, nema uvijek na umu. Naprotiv, polazi se od prijašnjih odnosa u kojima se osnovna organizacija udruženog rada za kooperaciju shvaćala kao »svoja«, a zadruga kao konkurentska organizacija. Još uvijek se ne miri sa činjenicom da je Ustav dokinuo elemente za takve odnose. I dalje, da se nalazimo u izgradnji privrednog sustava temeljenog na udruživanju rada i sredstava svih ravnopravno udruženih faktora, bez obzira na vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju, sistema gdje se uspostavljaju takvi dohodovni odnosi u kojima se učešće u raspodjeli zajednički ostvarenog dohotka zasniva na pojedinačnom i zajedničkom doprinosu u ostvarivanju dohotka.

Naslijeđeni odnosi ne potiču organizaciju seoske ekonomije i razvojnih odnosa predviđenih Ustavom, a to se neracionalno odražava i na ukupno naše gospodarenje.

zaključno

Stanje organiziranosti i ostvarenog stupnja udruživanja poljoprivrednika SR Hrvatske prikazano je u idućoj tabeli.⁸⁾

7) Umjesto toga ima primjera da se ne postupa tako, pa se uz postojeću zadrugu organizira OOK kao konkurentska organizacija i obratno, ili da se dogovara o podjeli posla, pa se zadruga bave raznovrsnim poslom, a OOK u istim selima bave se organizacijom proizvodnje npr. mlijeka, grožđa itd. Zakonom su i takva rješenja omogućena, no uvijek se postavlja pitanje racionalnosti organiziranja.

8) Podaci Zadružnog saveza Hrvatske od 12. 12. 1978. za sjednicu Predsjedništva Zadružnog saveza Hrvatske 27. 12. 1978.

Tabela 1

Broj organizacija i udruženih poljoprivrednika u Hrvatskoj
(stanje 30. IX 1978)

Oblik	Broj	Broj udruženih poljoprivrednika	Broj neudruženih poljoprivrednika koji		Broj poljoprivrednika u radnom odnosu	Broj radnika
			trajnije surađuju	povremeno surađuju		
Poljoprivredne zadruge	216	28.504	53.023	35.514	145	8.158
Specijalizirane zadruge	9	921	1.402	576	—	91
OOK i OOUR-i kooperanta	104	11.102	60.319	31.779	33	5.135
Ostali OUR-i	78	2.144	44.698	31.361	339	2.368
Ukupno	407	42.671	159.442	97.230	517	15.752
Veterinarske stanice	105	564	4.500	2.350	—	2.130
Poljoprivredne stanice	15					
OOUR-i u funkciji unapred. pri polj. organ.	5					
RJ u UR-U	32					
Ukupno	157	564	4.500	2.350	—	2.130
Klubovi naprednih poljoprivred.	267					
Školske zadruge	142					
Sekcije žena zadrugarki	2					
Sekcije mladih zadrugara	2					
Ukupno	413					
Sveukupno	977	43.235	163.942	99.580	517	17.882

Otuda možemo izvesti nekoliko zaključaka.

Prvo, ukupan se broj svih oblika organiziranja poljoprivrednika sporo povećava. Drugo, najveći je broj poljoprivrednih zadruga u najvišem stupnju uskladilo svoje poslovanje sa ZUR-om. Treće, u zadrugama ima vrlo malo osnovnih zadružnih organizacija, jer su u njima prisutne jake tendencije za konstituiranje bez osnovnih organizacija. Četvrto, nedovoljan je broj osnovnih organizacija kooperanata. Peto, izrazito je nedovoljan broj organizacija kooperanata, jer se osnovne organizacije kooperanata organiziraju u radne organizacije za poljoprivredu. Šesto, neadekvatan je broj udruženih poljoprivrednika u odnosu na realne potrebe, mogućnosti i želje samih poljoprivrednika. Sedmo, prevelik se broj poljoprivrednika zadržava u statusu povremene suradnje, unatoč tome što većina njih trajno ima ekonomske odnose s udruženim radom.

Naravno, ovi su zaključci izvedeni na osnovu trenutnog stanja, tek kad je stupio na snagu Zakon o udruživanju poljoprivrednika u Hrvatskoj i kada se znatan broj organizacija nalazi u pripremama za svoju transformaciju na osnovi Ustava, ZUR-a i Zakona o udruživanju poljoprivrednika.

No ipak se nameće opći zaključak da bi proces udruživanja poljoprivrednika trebao da bude veći. To ujedno znači da se organiziranju poljoprivrednika na pojedinim područjima ne pridaje odgovarajuća pažnja. O tome uostalom govore i raspoloživi podaci prema kojima i one regije i općine u kojima je pretežno poljoprivredno stanovništvo nemaju većih rezultata u udruživanju poljoprivrednika i tek neznatan broj zadružnih organizacija. Među tima se posebno ističu ekonomski nedovoljno razvijene općine i regije u Hrvatskoj (Lika, Istra i Gorski Kotar, Kordun, Banija i dr.).

Uspješnost u ostvarivanju ciljeva udruživanja u kauzalnosti je s odredbama Ustava i ZUR-a kojima je propisano da se udruživanje poljoprivrednika, kako međusobno tako i s radnicima u udruženom radu, zasniva na načelima zajedničkog interesa, ravnopravnosti i dobrovoljnosti. To su ujedno i elementarne pretpostavke za ostvarivanje dohodovnih odnosa u procesu reprodukcije, kako individualnog sektora općenito, tako i društvenog.

U kojoj mjeri će se u budućnosti ostvarivati ti Ustavom predviđeni dohodovni odnosi ovisi prvenstveno o ravnopravnosti odnosa. To naime znači da, ako se bilo koji segment ili dio jedinственог procesa udruživanja rada i sredstava bude ponašao individualistički, tj. ne vodeći računa o zajedništvu interesa u kojem će realno vidjeti i ostvarivati svoj interes, i dalje će se narušavati društveno-ekonomski odnosi u agraru sa svim nepoželjnim posljedicama (kao što su monopolski odnosi, prisvajanje tuđeg dohotka, nestabilnost cijena i uopće tržišta, itd.). Takvi odnosi generiraju nestabilnost proizvodnje u pogledu količine i kvalitete, stalan pritisak na društvenu zajednicu da se posljedice subjektivnog, pojedinačnog neodgovarajućeg ponašanja rješavaju povećanjem cijena, a to se u konačnosti negativno odražava na životni standard stanovništva i porast cijena u ukupnoj nacionalnoj priredi.

Literatura:

1. Bakarić, Vladimir: **Socijalistički samoupravni sistem i društvena reprodukcija.** Zagreb, Informator, 1974.
2. Kardelj, Edvard: **Pravci razvoja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja.** Beograd, Izdavački centar Komunist, 1977.
3. Kardelj, Edvard: **Slobodni udruženi rad,** brionske diskusije. Beograd, Radnička štampa, 1978.
4. **Samoupravno organiziranje poljoprivrednika i usklađivanje poslovanja zadružnih i drugih poljoprivrednih organizacija s odredbama Zakona o udruženom radu.** Zagreb, Zadružni savez Hrvatske, 1977.
5. **Ustav SFRJ.**
6. **Zakon o udruženom radu.**
7. **Zakon o udruživanju poljoprivrednika.** Zagreb, Zadružna štampa, 1978.

Rudolf Mažuran:

Personal Labour and the Association of Private Farmers in Croatia

Summary

The period after the Yugoslav Constitution was brought in 1974 was characterized by attempts to set up an economic system whose reproduction would result in a higher level of integration of the whole economy. The author considers that good preconditions have already been created in the socialized economy for such a process.

In the SR Croatia all the basic forms of organization of private farmers with each other and with workers in associated labour have already been constitutionally and legally defined. Farmers can pool their labour, land, instruments of labour and other resources they own with each other and with the labour of workers who work with socially owned means into agricultural cooperatives, basic organizations of cooperative members and other forms of farmers' associations. Furthermore, they can also establish links and cooperate directly with agricultural cooperatives, organizations of associated labour and other forms of farmers' associations through contracts. In this process the organization of a, for instance, cooperative is just a beginning of association, a starting point of organization in an otherwise very highly developed organizational structure for organizing the whole of associated labour.

The act of association and the selection of the form the association is to take are based on the good will of the farmers, for which preconditions must be created in the field of the socio-economic advantages a farmer can realize in the process of association.

Личный труд и объединение сельскохозяйственных работников в СР Хорватии

Резюме

Период после появления Конституции СФРЮ в 1974 г. отличается общими попытками установить такую хозяйственную систему воспроизводства которой явилось бы в результате повышенной степени интегрирования общего хозяйства. По мнению автора для такого процесса в общественном хозяйстве уже существуют солидные предпосылки.

Итак, в СР Хорватии законом и конституционными постановлениями урегулированы все основные виды организации среди индивидуальных сельскохозяйственных работников и с трудящимися в объединенном труде. Сельскохозяйственные работники могут объединять свой труд, свои земли и средства труда т. е. Другие средства в их собственности, между собой и с трудом рабочих, общественными средствами в сельскохозяйственные кооперативы, основные организации кооператоров и в другие виды объединения сельскохозяйственных работников. Кроме того, они могут на основе договора непосредственно сотрудничать с сельскохозяйственными кооперациями, с организациями объединенного труда и другими видами объединения сельскохозяйственных работников. При этом включение в земельный кооператив является только первоначальной фазой объединения и организации в уже развитой организационной структуре общего объединения труда.

Само действие объединения и выбор видов объединения базируются на добровольных началах сельскохозяйственных работников для которых необходимо создать предпосылки в сфере общественно-экономических преимуществ и которые сельскохозяйственные работники могут осуществить в рамках процесса объединения.

The author goes on to analyse how certain forms of organization of private farmers within the whole of associated labour function. The cooperative is the basic form for the organized participation of farmers in the process of reproduction of Yugoslav economy as a whole.

Starting from the principle of equality with all other associated organizational forms in that economy, the cooperative is the basis of self-management and the realization of constitutionally guaranteed relations of income, on the basis of the individual and common labour of farmers and workers. Basic organizations of private farmers — cooperative members, can also be constituted within organizations of associated labour in the socialized sector of agriculture, trade, catering, the food industry etc.

These forms of organization, made legally possible, must be a subject of free decision-making and the final choice of the farmers themselves and the workers interested in establishing links. The procedure of organizing the work process must always be made as rational as possible, and the basic principles set down in the Constitution and the Associated Labour Act must also be taken into account. ●

Автором обсуждаются вопросы функционирования отдельных видов организации частных сельскохозяйственных работников в общей объединенный труд. Земледельческий кооператив является основным видом организации и участия сельскохозяйственных работников в едином процессе воспроизводства югославского хозяйства.

Исходя из принципов равенства со всеми другими видами организации объединения хозяйства, кооператив является основой самоуправления и осуществления гарантируемых Конституцией доходных отношений на основе личного и совместного труда сельскохозяйственных работников и трудящихся. Кроме того, в общественном секторе сельского хозяйства, торговле, сфере обслуживания, пищевой промышленности и т. п., в организациях объединенного труда могут существовать основные организации частных сельскохозяйственных работников — кооператоров.

Законом установленные виды организации могут стать предметом свободного принятия решений и конечного выбора самих сельскохозяйственных работников и заинтересованных рабочих. При этом, следует учесть рациональность в приемах процесса труда как основных началах Конституции и Закона об объединенном труде. ●